

Viršuje – informacinė lenta prie Mūro Strėvininkų dvaro rūmų ir šių rūmų pastato vidaus fragmentas. 2007 m.

(1669–1730). Jis buvo vedęs tris kartus (trečią kartą – Motiejaus Riomerio našlę Oną Dorotę Unichovską, kuri mirė 1736 m.). Mūro Strėvininkus po B. K. Oginskio mirties valdė jo sūnus, Darsūniškio seniūnas, Juozapas Oginskis (1711–1776). Jis buvo vedęs du kartus: 1738 m. – grafitę Apoloniją Vychodską, o 1757 m. – Motiejaus Bialozorovo ir Onos Oginskytės dukrą Antoniną Bialozorovaitę. J. Oginskis mirė Mūro Strėvininkuose, palaidotas Šv. Dvasios cerkvėje Vilniuje. Vėliau Mūro Strėvininkus paveldėjo Darsūniškio seniūnas Ignotas Oginskis (1755–1787). Jis buvo vedęs Trakų vaivados dukterį Juzefą Oginskytę.

Paskutiniu juo Mūro Strėvininkų savininku buvo Ignoto Oginskio sūnus, Darsūniškio seniūnas, Lietuvos gvardijos pulkininkas, Kruonio, Rudnios šeimininkas Gabriėlius Juozapas Oginskis (1784–1842). Jis dalyvavo 1812 ir 1814 m. karų įvykiuose. 1816 m. grįžo į Lietuvą. 1828 m. Mūro Strėvininkuose jis įsteigė tekstilės fabriką. G. J. Oginskis dalyvavo ir 1831 m. sukilime, kovojo Trakų vaivadijos teritorijoje. Už tai caras konfiskavo visą jo turtą. Tada G. J. Oginskis išvyko gyventi į Paryžių. 1840 m. jis grįžo iš emigracijos į Lietuvą, buvo suimtas ir 11 mėnesių kalintas. Vėliau gyveno Vilniuje. Palaidotas Rusų kapinėse.

Po 1863 m. sukilimo Oginskių rūmai Mūro Strėvininkuose buvo paversti kareivinėmis – čia gyveno kazokai. 1936 m. įsteigti invalidų namai, dabar veikia pensionatas.

V-osios pasaulio žemaičių dailės parodos atidarymo (2007 m. rugpjūčio 4 d.) dalyviai Plungėje, prie Žemaičių dailės muziejaus (buvusių Oginskių rūmų)

PLUNGĖ

Plungė – miestas, kuriame bene didžiausias potencialas plėtoti kunigaikščių Oginskių kultūrinę tradiciją Žemaitijos regione. Tam čia idealios sąlygos – miestelio šiaurinėje dalyje, ant vaizdingo Babrungo upės kranto, išsaugotas didžiulis kunigaikščio Mykolo Mikalojaus Marko Severino Oginskio laikais suformuotas neorenesansinio ir neogotikos stiliaus dvaro ansamblis, daugelio Žemaitijos Versaliu vadinamas. Iki mūsų dienų išliko didžioji dalis svarbiausių šio ansamblio pastatų ir turtingas parkas, turintis išpūdingą didįjį parterį. Nuo 1993 m. rūmų šeimininkas – Žemaičių dailės muziejus, pirmasis regioninis dailės muziejus Lietuvoje. Šio muziejaus, jo bičiulių, Plungiškių draugijos ir kitų Oginskių kultūros puoselėtojų iniciatyva paskutiniaisiais metais dvaro ansamblyje kompleksiskai pradedamos gaivinti ir plėtoti Oginskių laikų muzikinio, kultūrinio gyvenimo tradicijos. Ypatingo visuomenės dėmesio sulaukė Plungės Mykolo Oginskio meno mokykla, Plungiškių draugijos, Žemaičių dailės muziejaus ir Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejaus iniciatyva 2005 m. pradėti rengti tarptautiniai Mykolo Oginskio festivaliai, į savo sūkurį jau įsukę ne tik Plungę, Rietavą, bet ir daugelį kitų Žemaitijos miestų, 2007-aisiais pasklidę ir po Lietuvos regionuose veikiančius dvarų kultūros centrus.

II-ojo tarptautinio Mykolo Oginskio festivalio baigiamasis koncertas Plungėje. Groja Palenkės operos ir filharmonijos simfoninis orkestras (Lenkija). Meno vadovas ir vyr. dirigentas Marcinas Nalenč-Nesiolovskis. 2007 m.

Plungėje, mieste, kuriam Magdeburgo teisės buvo suteiktos 1792 m. sausio 13 d., gražų ženklą yra palikę ir XIX a. pr. čia šeimininkavę grafai Zubovai – jų laikais dvaro ansamblyje pastatyta laikrodinė, suprojektuota pagal Florencijoje XIV a. pastatytų Vekjo rūmų pavyzdį. 1873 m. iš Platono Zubovo Plungės dvarą įsigijo kunigaikštis Mykolas Mikalojus Severinas Markas Oginskis.

Plungės dvaras garsėjo puikiais rūmais, turtinga biblioteka, muziejumi, paveikslų kolekcija, čia rengiamais priėmimais. Apie 1873–1875 m. Plungės Oginskiai įkūrė dvaro muzikos mokyklą. Jie pritarė lietuvių tautiniam sąjūdžiui, daug prisidėjo išsaugant žemaitukų veislės arklius, inicijuodavo ir patys rengdavo žemės ūkio parodas. Kunigaikščiai Oginskiai rūpinosi, kad būtų pradėta naujos bažnyčios statyba Plungėje, dosniai rėmė ją. Jų rūpesčiu mieste įrengta ir Lurdo grotas. Filantropijos ir gerumo pavyzdžiu daugeliui iki šių dienų gali būti plungiškio kunigaikščio Mykolo Oginskio žmonos Marijos Skuževskos gyvenimas – ji ne tik materialiai rėmė skurstančius, bet ir rūpinosi talentingų jaunų žmonių švietimu, tapo daugeliui savo globamųjų antrąja mama.

Oginskių kultas, jų muzikinės, kultūrinės tradicijos Plungėje gyvos. Plungiškiams jau svarbu, kad jos čia būtų tęsiamos ir plėtojamos.

Rykantų Švč. Trejybės bažnyčios fasadas ir jos vidaus fragmentas. 2007 m.

RYKANTAI

Rykantai – Trakų rajono gyvenvietė, 11 km nutolusi į šiaurę nuo rajono centro ir 7 km į šiaurės vakarus nuo Lentvario.

Buvęs Rykantų dvaras rašytiniuose šaltiniuose pradedamas minėti Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) laikais. Tai viena iš pirmųjų reformatų gyvenviečių Lietuvoje. Iš pradžių dvaras priklausė Tolvaišoms.

XVI a. Adomas Tolvaišas ant kalno Rykantuose pastatė reformatų bažnyčią. Dabar jos vietoje stovi 1585 m. pastatyta mūrinė katalikų bažnyčia. 1688 m. Trakų vaivados Marcijono Aleksandro Oginskio ir jo žmonos Marcibelės Onos Hlebavičiūtės dėka Rykantuose pradėjo šeiminkauti Trakų dominikonai.

1688 m. vasario 27 d. rašytame testamente Marcijonas Aleksandras Oginskis nurodė, kad dominikonų vienuolyne jis restauravo karo metu (1655 m.) sugriautą mūrinę bažnyčią.

Tapęs Trakų vaivada, LDK kancleris M. A. Oginskis, Seimui pritarus, ne tik įsileido dominikonus į Trakų pusiasalio pilį, bet savo fundaciniu raštu 1688 m. vasario 27 d. jiems paskyrė Mažuosius Rykantus, kuriuos 1680 m. gegužės 2 d. išpirko iš Vladislovo Lučkos.

Rykantų bažnyčioje abipus barokinių formų medinio altoriaus yra

Marcijono Aleksandro Oginskio ir jo žmonos Marcibelės Onos epitafiniai portretai Rykantų Švč. Trejybės bažnyčioje

Rykantų Švč. Trejybės bažnyčia. 2007 m.

išlikę Marcijono Aleksandro Oginskio ir jo žmonos epitafiniai portretai.

1812 m., vykstant karui su Napoleonu, Rykantų dvaras sudegė. Oginskių dvaro pėdsakų čia iki mūsų dienų neišliko.

Grupelė 2007 m. ekspedicijos dalyvių su vietos gyventojais prie šimtamečio Uogintų dvarvietės ažuolo

UOGINTAI

Viena iš svarbiausių su Oginskių gimine susijusių vietovių Lietuvoje yra Uogintai, nedidelis kaimas Kaišiadorių rajono Rumšiškių seniūnijos teritorijoje. Šias apylinkes ilgą laiką (1486 m. – XX a. pr.) garsino Oginskių valdytas Uogintų dvaras.

Daugelį metų Oginskių giminės istorijos tyrinėtojai palaikydavo versiją, kad su šios vietovės pavadinimu sietina Oginskių pavardės kilmė, tačiau rašytiniai šaltiniai liudija, kad Oginskių pavardė šią giminę lydėjo jau nuo Kozelsko (dabartinė Kalugos sritis, Rusijos Federacija) laikų.

Kunigaikščių Oginskių protėviai buvo švedų vikingai. VIII a. juos Ilmenio slavai pasikvietė padėti formuoti kunigaikštystę. Daugelis jų, užbaigę savo misiją, pasiliko slavų žemėse ir sukūrė mišrias šeimas.

Rietavo šakos Oginskių protėviai daugiausia buvo įsikūrę Kozelsko mieste. XIII a. Kozelskas ir jo apylinkės priklausė Lietuvos Didžiajai Kunigaikštystei (LDK). 1514 m. sustiprėjusi Maskvos kunigaikštystė iš LDK Kozelską ir jo apylinkes atėmė. Taip pasisukus istorijos ratui, paskutinis Oginskių giminės vikingas – Jurgis Titas – su sūnumis Grigorijumi ir Vladislovu nutarė pasitraukti iš slavų valdomų žemių ir persikėlė į LDK gilumą. Būtent tada prasidėjo Oginskių migracijos kelias Vakarų kryptimi. Grigorijus tapo Ogins-

Vainežerio apylinkės (Lazdijų rajonas, Veisiejų regioninio parko teritorija). 2007 m.

kių giminės, o Vladislovas – didikų Puzinų giminės pradininku.

Aleksandras Jogailaitis už didelius nuopelnus kovose su turkais vienam Oginskių pirmtakui iš Kozelsko XV a. pabaigoje (1486 m.) dabartinio Kaišiadorių rajono teritorijoje padovanojo Uogintų dvarą. Oginskiai vėlesniais metais itin pasižymėjo per karus, sukilimus, garšėjo kaip iškilūs muzikai ir muzikų globėjai. Jie statė bažnyčias, rūmus, našlaičių ir senelių prieglaudą, mokyklas.

Vienu iš pirmųjų Uogintų dvaro savininkų buvo rotmistras, LDK pulkininkas, Trakų pakamorė, Kruonio dvaro šeimininkas Teodoras Bogdanas Marcijonas Oginskis (1568–1640), nuo 1579 m. valdęs Karmėlavos, nuo 1582 m. – Kleiviškių, nuo 1586 m. – Darsūniškio dvarus. Jis buvo ir Darsūniškio seniūnas. Kruonio miestelyje pastatė cerkvę, 1600 m. Vievyje įkūrė Šv. Dvasios vienuolyną. 1583 m. T. B. M. Oginskis vedė Reginą Valavičiūtę (mirė apie 1637 ar 1646 m.). Po mirties T. B. M. Oginskis ir jo žmona buvo palaidoti Kruonio bažnyčioje. Tėvo palikimą pasidalijo sūnūs. Kruonį ir Uogintus paveldėjo Jonas Oginskis (1582–1640). Jis artimai bendravo su Jonušu Radvila, o šiam mirus, – su jo broliu Kristupu Radvila. 1633 m. J. Oginskis buvo paskirtas Mstislavlio pilininku.

Uogintų dvaro sodyba II-ojo pasaulinio karo metais sudegė. Vieta, kurioje galėjo stovėti Oginskių rūmai, nežinoma, ji tik numanoma.

Tado Antano Oginskio (1798–1844) ir Marijos Rione-Oginskienės (1803–1897) memorialinės lentos Veisiejų šv. Jurgio bažnyčioje. 2007 m.

VEISIEJAI

Veisiejai – Lazdijų rajono seniūnijos centras. Jis įsikūręs ežero pusiasalyje, 19 km į pietryčius nuo Lazdijų. Apylinkės čia gražios, daug ežerų. Veisiejų rytuose – Snaigynas, pietvakariuose – 6 km nuo miestelio esantis Veisiejis, šiaurėje – Vernijis. Į dvi dalis miestelį dalija Ančios ežeras.

Veisiejai – pirmasis ir seniausias Sūduvos valsčius. XIII a. viduryje Veisiejai minimi kaip sritis. Istoriniuose šaltiniuose Veisiejų dvaras pradedamas minėti 1501 m., o greitai po to pradėta rašyti ir apie miestelį. 1516 m. Žygimantas Senasis Veisiejus atidavė Pervalkos laikytojui Kapočiui Vasiljevičiui. XV a. Veisieuose buvo įkurtas karališkasis dvaras. 1501 m. didysis kunigaikštis Aleksandras Veisiejų dvarą buvo pavedęs valdyti savo vėliavininkui J. Glinskiui. 1525 m. Slucko kunigaikščio Jurgio Olekaičio rūpesčiu miesteliui suteikta turgaus privilegija. 1526 m. Veisieuose pastatyta pirmoji katalikų bažnyčia. 1613 m. Veisiejų šeimininkais tapo Radvilos. 1733 m. dvarą nusipirko Teodoras Masalskis. Vėliau Veisiejų dvarą valdė jo sūnūs – Andrius ir Stanislovas.

1763 m., mirus Mykolui Masalskiui, Veisiejai atiteko Vilniaus vyskupui Ignui Masalskiui. XVIII a. pab. Lietuvos etmonas V. Masalskis Veisieuose pastatė rūmus.

Veisiejų šv. Jurgio bažnyčia, įėjimas į bažnyčios rūsyje esančias kriptas, kur ilsisi Tado Antano Oginskio (1798–1844), jo žmonos Marijos (1803–1897) ir bažnyčios fundatorių Mato Žynevo (1790–1814) ir jo žmonos Viktorijos Žynevienės (1814–1830) palaikai

Iš buvusios 1743–1745 m. statytos Veisiejų dvaro sodybos iki mūsų dienų išliko tik dešinysis dvaro rūmų fligelis (dabar čia veikia Veisiejų regioninio parko direkcija). Šią sodybą yra valdę: Lietuvos didysis etmonas Mykolas Masalskis (1733–1768), Ksaveras Masalskis, I. Masalskis – 1790 m., Matas Žynevas (1790–1814), Viktorija Oginskytė-Žynevienė (1814–1830), Tadas Antanas Oginskis (1798–1844), Marija Rione-Oginskienė (1803–1897), Amelija Oginskytė-Valavičienė (1873–1884), grafas Eustachijus Valavičius (1884–1886), Sigismundas Gavronskis (1886–1899), Petras Gurskis ir Edvardas Murauskas – iki 1923 m.

Išsamiau apie Veisiejų dvaro šeiminkus:

1790 m. Veisiejus nusipirko Beržininkų seniūnas generolas Matas Žynevas (žinoma, kad 1795 m. M. Žynevas 20 tūkst. auksinų užrašė bažnyčiai). Po M. Žynevo mirties Veisiejų dvaras atiteko jo buvusiai žmonai – Vroclavo maršalkos Mykolo Oginskio ir Marcibelės Pužnekaitės dukrai Viktorijai Oginskytei-Žynevienei.

Gyvendama santuokoje su M. Žynevu, ji vaikų nesusilaukė. Mirus vyrui, Viktorija Žynevienė tęsė mūrinės katalikų bažnyčios statybą, kuri buvo užbaigta 1817 m. Ši bažnyčia miestelį puošia iki šiol.

1832 m., po Viktorijos Žynevienės mirties, Veisiejų dvaras atiteko Tadaui Antanui Oginskiui (1798–1844). Jis buvo Mykolo Kleopo

Oginskio ir Izabelės Lasockaitės sūnus, lenkų kariuomenės artilerijos poručikas, kompozitorius. Tadas Oginskis vedė Mariją Rione (1803–1897). Po mirties abu buvo palaidoti Veisiejų bažnyčioje.

1844 m. mirus Tadaui Oginskiui, Veisiejų dvaras atiteko jo žmonai Marijai. Po jos mirties Veisiejų dvaro šeimininke tapo jos dukra Amelija, kuri ištekėjo už grafo Eustachijaus Valavičiaus. 1886–1899 m. dvaro sodybą valdė Sigizmundas Gavronskis, kuris 1886 m. vedė Tado Antano Oginskio dukrą Nataliją.

1888 m. Veisiejų dvaras be sodybos buvo parduotas Bogdanui Oginskiui (Viktorijos Oginskytės brolio, Vroclavo kašteliono Juozapo Oginskio ir Onos Bochomolcaitės antros kartos vaikaičiui).

1899 m. Veisiejų dvarą nusipirko Petras Gurskis ir Edmundas Muravskis. 1923 m. dvaro sodyba buvo išparceliuota, o 1928 m. rūmai parduoti ir nugriauti.

Vakariniame miesto pakraštyje, prie Ančios ežero, kur anksčiau stovėjo puošnūs rūmai (dabar juos primena tik išlikęs fligelis), auga XVIII a. įkurtas vienas seniausių parkų Lietuvoje. XIX a. kunigaikščiai Oginskiai šį parką rekonstravo, suteikdami jam peizažinio parko bruožus. XX a. I p. parkas buvo menkai prižiūrimas. 1950 m. jis vėl pradėtas tvarkyti, šiuo metu užima 17,5 ha ir tiek vietinių gyventojų, tiek ir miesto svečių yra mėgstama poilsio vieta. Įspūdingai atrodo čia augantis 22 aukštų liepų ratas, 5,1 metro apimties, 30 m aukščio uosis.

1950–1959 m. Veisiejai buvo rajono centras. 1956 m. jam suteiktos miesto teisės.

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, Veisieuose daug dėmesio skiriama kultūros paveldo išsaugojimui. Jau restauruoti bažnyčios rūšiai, kurių kriptose ilsisi Tado Antano Oginskio, jo žmonos Marijos Rione-Oginskienės ir bažnyčios fundatorių – Beržininkų seniūno generolo Mato Žynevo ir jo žmonos Viktorijos Oginskytės-Žynevienės – palaikai.

1992 m. Veisieuose įsteigtas Veisiejų regioninis parkas, kurio teritorijoje yra rezervatų, draustinių, pievų bei vandens telkinių apsaugos zonų – iš viso parkas užima 12 000 ha. Paskutiniaisiais metais planingai tvarkomas visas urbanistinis Veisiejų kompleksas – piliakalniai, alkakalniai, ežerynai.

Veisieuose stovi paminklas kompozitoriui Juozui Neimontui, 1988 m. parke atidengtas paminklas esperanto kalbos kūrėjui Liudvikui Zamenhofui.

2000 m. kovo 23 d. Lietuvos Respublikos Prezidento dekretu patvirtintas Laimos Ramonienės sukurtas Veisiejų herbas.